

İklim Değişikliği Görüşmelerinde Sivil Toplum Kuruluşları

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ
REC Türkiye

İklim Değişikliği Görüşmelerinde Sivil Toplum Kuruluşları

Hazırlayan:
Yunus ARIKAN

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ
REC Türkiye

REC Türkiye Hakkında

Bölgesel Çevre Merkezi (REC), 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Komisyonu ve Macaristan tarafından kurulmuş bağımsız uluslararası bir kuruluştur. Bugün, tarafsız ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak çalışan REC'in hukuki temeli, 28 ülkenin hükümetleri ve Avrupa Komisyonu tarafından imzalanmış bir "Şart"a dayanmaktadır.

REC, sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli alanlarında çalışarak, paydaşlara çevre politikaları, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, çevresel bilgi ve atık yönetimi gibi konularda etkin çözümler üretmeleri için destek vermektedir.

REC'in en yeni ülke ofisi 2004 yılında Türkiye'de resmi olarak faaliyete geçmiştir. REC'in misyonuyla uyumlu olarak, REC Türkiye'nin misyonu, kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), iş dünyası ve diğer çevresel paydaşlar arasında işbirliğini destekleyerek ve çevresel bilgi paylaşımıyla karar alma süreçlerine halkın katılımını sağlayarak Türkiye'nin çevre sorunlarını çözmesine yardımcı olmaktır. REC Türkiye, ortak sorunları çözmelerini sağlamak amacıyla bütün paydaşları bir araya getirerek bir katalizör görevi üstlenmekte ve çevre konularında etkin işbirliklerini teşvik etmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan mevcut mali destek çerçevesinde ülke ofisinin genel amacı ise, Türkiye'nin çevre konusunda hukuki, kurumsal, teknik ve yatırım alanlarına yönelik kapasitesini güçlendirmek, böylelikle AB çevre müktesebatının etkili bir şekilde uygulanması sürecini hızlandırmaktır.

İklim Değişikliği Görüşmelerinde Sivil Toplum Kuruluşları

Ağustos 2006, Ankara, Türkiye

Bu yayının bütün hakları saklıdır.

© 2006, Bölgesel Çevre Merkezi REC Türkiye

Bu yayının hiçbir kısmı herhangi bir formda izin alınmadan satılamaz ya da satılmak için çoğaltılamaz.

Bu raporun basımı "REC'in Türkiye'ye Açılması" projesi kapsamında Avrupa Komisyonu'nun ve "İklim Değişikliği Alanında Hükümet ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitesinin Geliştirilmesi" projesi kapsamında İngiltere Çevre, Gıda ve Kırsal İşler Bakanlığı'nın (DEFRA) mali desteği ile gerçekleştirilmiştir. Ancak, raporun içeriği hiçbir şekilde Avrupa Komisyonu'nun ya da DEFRA'nın resmi görüşlerini yansıtmıyor olarak algılanmamalıdır.

ISBN:975-6180-11-0

Yayıncı:

Bölgesel Çevre Merkezi REC Türkiye

İlkbahar Mahallesi, 15.Cadde 296.sokak No:8 06550 Yıldız Çankaya, Ankara-Türkiye

Tel: +90 (312) 491 95 30 • Faks: +90 (312) 491 95 40

E-posta: info@rec.org.tr • Web sitesi: www.rec.org.tr

Hazırlayan:

Yunus ARIKAN

İklim Değişikliği Görüşmelerinde Sivil Toplum Kuruluşları

Kısaltmalar	4
Önsöz	5
Giriş	7
I. Uluslararası Süreçlerde Sivil Toplum Kuruluşları	11
II. İklim Değişikliği ve Sivil Toplum Kuruluşları	20
III. Değerlendirme	29
IV. Kaynaklar	30
V. Ekler	31
I. BMİDÇS STK Katılım Rehberi	
II.Yararlı İnternet Bağlantıları	

KISALTMALAR

ABce		Türkiye'nin Çevre ve Tarım İttifakı
BM		Birleşmiş Milletler
BMİDÇS		Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BINGO	Business and Industry Non-Governmental Organizations	İş Dünyası Kuruluşları
CAN	Climate Action Network	Küresel İklim Eylem Ağı
COP	Conference of the Parties	Taraflar Konferansı
COP/MOP	Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Kyoto Protocol	Kyoto Protokolü Tarafları Buluşması olarak işlev gören Taraflar Konferansı
ECOSOC	Economic and Social Council	Ekonomik ve Sosyal Konsey
ENGO	Environmental Non-Governmental Organizations	Çevre Kuruluşları
EU	European Union	Avrupa Birliği
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli
IPO	Indigenous Peoples Organizations	Yerel Topluluklar
KP	Kyoto Protocol	Kyoto Protokolü
LGMA	Local Government and Municipal Authorities	Yerel Yönetimler
NGO	Non-Governmental Organizations	Sivil Toplum Kuruluşları
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
RINGO	Research and Independent Non-Governmental Organization	Araştırma Kuruluşları
SB	Subsidiary Body	Yardımcı Organ
SBI	Subsidiary Body for Implementation	Yürütme Yardımcı Organı
STK		Sivil Toplum Kuruluşları
SBSTA	Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice	Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı
UN	United Nations	Birleşmiş Milletler
UNCBD	United Nations Convention on Biological Diversity	Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification	Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi
UNGASS	United Nations General Assembly Special Session	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Özel Oturumu
UNEP	United Nations Environment Programme	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

Önsöz

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çer-çeve Sözleşmesi (BMİDÇS), 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Zirvesi'nde imzaya açılmış ve 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. BMİDÇS, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi ile beraber, sürdürülebilir kalkınmanın kurumsal çerçevesini oluşturan en önemli yapıtaşları arasında yer almaktadır. 1997 yılında Kyoto'da gerçekleştirilen BMİDÇS 3. Taraflar Konferansı'nda kabul edilen Kyoto Protokolü ise, Sözleşme'nin nihai amacına ulaşması için kurgulanan ilk somut adım olarak 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

REC Türkiye'nin iklim değişikliği alanındaki çalışmaları, Türkiye'nin iklim değişikliği alanındaki uluslararası yükümlülükleri kapsamında, ilgili paydaşların teknik ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynama hedefiyle 2005 yılında oluşturulmuştur. REC Türkiye İklim Değişikliği Çalışma Programı bünyesinde, tüm paydaşların doğru ve en geniş bilgiye erişiminin kolaylaştırılması, tüm sektörlerde çağdaş iklim değişikliği politikalarının tanıtılması ve kurumsal yapılanma gereksinimleri için doğru stratejilerin belirlenmesini kapsayan çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar,

ulusal ve uluslararası kuruluşlarla geliştirilen ortaklıklarla hayata geçirilmektedir.

REC Türkiye, 9 Mayıs 2005 tarihinde, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, iklim değişikliği konusunda eğitim, öğretim ve kamuoyu bilinçlendirilmesi alanlarını kapsayan BMİDÇS 6. Maddesi Ulusal Odak Noktası olarak görevlendirilmiştir. BMİDÇS 8. Taraflar Konferansı'nda kabul edilen Yeni Delhi Çalışma Programı'nın 15(c) maddesi uyarınca gerçekleştirilen bu görevlendirmede, REC Türkiye'nin yeterli sayıda uzman personeli, eğitim ve kapasite geliştirme alanlarındaki birikimi, uluslararası müzakereleri izleme altyapısı ve ulusal ve uluslararası işbirliklerinin kurgulanmasındaki kapasitesi göz önünde bulundurulmuştur.

“İklim Değişikliği Görüşmelerinde Sivil Toplum Kuruluşları” başlıklı yayınumuz, iklim değişikliği alanında ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen çalışmalara katılmak isteyen sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. *“Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü için İlk Adım; Metinler ve Temel Bilgiler”* ve *“İklim Değişikliği Görüşmelerinde Müzakerecinin El Kitabı”* başlıklı kitaplarımız ile yılda üç sayı olarak hazırlanan *Cemre* adındaki

bültenimiz ise, REC Türkiye'nin iklim değişikliği alanındaki diğer yayınlarını oluşturmaktadır.

Bu yayının hazırlanması kapsamında, İngiltere Çevre, Gıda ve Kırsal İşler Bakanlığı'na (DEFRA) ve Avrupa Komisyonu'na, REC Türkiye'ye sağlamış oldukları destek için özel teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Dr. Sibel SEZER ERALP

Bölgesel Çevre Merkezi

REC Türkiye Direktörü

Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısı, çevre sorunlarının sınır aşan niteliğinin tüm dünyada belirgin bir şekilde hissedilmesine paralel olarak, uluslararası düzeyde çözümlerin geliştirilmesine yönelik çalışmaların da yoğunlaştığı bir dönemi tanımlamaktadır.

1946 tarihli Uluslararası Balina Sözleşmesi ve 1959 tarihli Antartika Sözleşmesi, doğal varlıkların uluslararası işbirliği içerisinde korunması açısından ilk örnekler arasında yer almaktadır. Ancak, 1972 yılında Stokholm’de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, konunun politik ve teknik açıdan sistematik bir şekilde ele alınmasını sağlaması nedeniyle bir milat olarak kabul edilmektedir. Stockholm Konferansı, 5 Haziran’ın tüm dünyada Çevre Günü olarak anılarak konunun toplumun tüm kesimlerince en geniş katılımı ile alınmasını sağlamanın ötesinde, Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın (UNEP) kurulmasına öncülük ederek kurumsal anlamda bir işleyişin de önünü açmıştır.

1987 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun hazırladığı Brundtland Raporu “*sürdürülebilir kalkınma*” yaklaşımını kavramsal olarak ortaya koymuş, 1992 yılında Rio’da düzenlenen Yeryüzü Zirvesi 21. yüzyılın yol haritası olarak tanımlanan Gündem

21 ilkelerini kabul etmiş, 2002 yılında düzenlenen Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi de somut hedefler ve takvime bağlı eylem planını belirlemiştir. Çevre alanında uluslararası işbirliğinin temel yapıtaşlarından örnekler Tablo 1’de özetlenmektedir.

Tablo 1: Çevre Alanında Uluslararası İşbirliğinin Temel Yapıtaşlarından Örnekler

Tarih	Mevzuat	Uluslararası Eylem	Kurumsal Yapı
1946	Uluslararası Balina Sözleşmesi (i)		
1959	Antartika Sözleşmesi (i)		
1970		22 Nisan - Dünya Günü	
1971	Ramsar - Sulakalan Sözleşmesi (i)		
1972		- Stockholm BM İnsan ve Çevre Konferansı - 5 Haziran Dünya Çevre Günü	Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)
1973	- CITES - Tehlike Altındaki Türlerin Uluslararası Ticareti Sözleşmesi (i) - Denizlerin Gemilerden Kirlenmesini Önleme Sözleşmesi (MARPOL) (i)		
1975	- Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması için Barcelona Sözleşmesi (i)	UNEP Barcelona Konferansı	Akdeniz Eylem Planı
1976		HABİTAT Zirvesi	
1979	Uzun Menzilli Sınırötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi (i)		
1983	Uzun Menzilli Sınırötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi (y)		
1985	Ozon Tabakasının Korunmasına Yönelik Viyana Sözleşmesi (i)		
1987	Ozon Tabakasının Korunması Sözleşmesi Montreal Protokolü (i)	Brundtland Raporu	
1988			Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)
1992	- Gündem 21- Tehlikeli Maddelerin Sınırötesi Taşınması ve Bertarafına Yönelik Basel Sözleşmesi - Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD-BMBCS) (i) - İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC-BMİDÇS) (i) - Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması için Bükreş Sözleşmesi (i)	- Rio BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Yeryüzü Zirvesi)	- BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (UNCSD) - Karadeniz Komisyonu

(Tablo 1 devamı)

Tarih	Mevzuat	Uluslararası Eylem	Kurumsal Yapı
1993	UNCBD-BMBÇS (y)		
1994	- UNFCCC-BMİDÇS (y) - Bükreş Sözleşmesi (y) - Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD-BMÇMS) (i)		
1996	- UNCCD-BMÇMS (y)	HABİTAT-II Zirvesi	
1997	Kyoto Protokolü (i)	UNGASS, Rio+5	
2000			- Birleşmiş Milletler Orman Forumu (UNFF) - Karadeniz'in Kirliliğe Korunması Komisyonu Daimi Sekreteryası
Karşı			
2001	Kalıcı Organik Kirleticiler Stockholm Sözleşmesi (POPs – KOK) (i)		
2002	Johannesburg Uygulama Planı	Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi	
2003	Cartagena Biyogüvenlik Protokolü		
2004	Stockholm Sözleşmesi (y)		
2005	Kyoto Protokolü (y)		

(i) : imzaya açılma tarihi

(y): yürürlüğe giriş tarihi

I. Uluslararası Süreçlerde Sivil Toplum Kuruluşları

I.1 Birleşmiş Milletler

1946 yılında Birleşmiş Milletler bünyesinde oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC), sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanda karar alma süreçlerine doğrudan katılımının ilk ve en etkili örnekleri arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Şartı'nın 71. Maddesi uyarınca 1946 yılında sadece 41 kuruluş gözlemci konumunda ECOSOC toplantılarını izlemekteydi. 1996/31 karar kapsamında oluşturulan ECOSOC Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Komitesi çalışmaları kapsamında, 2006 yılı itibarı ile ECOSOC sürecine katılan STK sayısı 2000'i aşmıştır.

1996/31 kararı, uluslararası, bölgesel ya da ulusal düzeyde çalışan hükümet dışı ve kâr amacı gütmeyen kamu ya da gönüllü sivil toplum kuruluşlarının, ECOSOC STK Komitesi'nde yer alabilmesini öngörmektedir. Bir STK'nın ECOSOC STK Komitesi'ne katılabilmesi için;

- En az iki yıldır ilgili makamlarca hükümet dışı ve kâr amacı gütmeyen bir yapıda çalıştığıının belgelenmesi,
- Bir yönetim merkezinin bulunması,
- Demokratik süreçlerle kabul edilmiş bir tüzüğe sahip olması,
- Üyeleri hakkında konuşabilme yetkisine sahip olması,

- Bir temsil düzeneğinin bulunması,
- Mali denetim ile demokratik ve şeffaf karar alma süreçleri için uygun işleyişlerin bulunması gereklidir.

Başvuruların her yıl en geç 1 Haziran tarihine kadar Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü STK Birimi'ne yazılı olarak iletilmesi gerekmektedir. Ulusal düzeyde etkinlik gösteren STK'ların başvurularının değerlendirilmesi sırasında ilgili ülke temsilcisinin görüşlerine başvurulur. Başvuruları kabul edilen STK'lar bir sonraki yıldan itibaren çalışmalara katılabilirler.

ECOSOC STK Komitesi kapsamında 3 grup STK yer almaktadır:

- Genel: Çok geniş bir coğrafi çalışma alanına sahip ve ECOSOC gündemiyle doğrudan ilgili olan büyük, uluslararası kuruluşlar,
- Özel: Özgün bir konuyla ilgili ve ağırlıklı olarak ulusal düzeyde örgütlenen kuruluşlar,
- Havuz: Yukarıdaki tanımlamalar dışında kalan, Birleşmiş Milletler ajansları gibi diğer kuruluşlar.

ECOSOC STK Komitesi'nde yer alan STK'lar Birleşmiş Milletler çalışmalarına katkı sağlamaya hak kazanmaktadırlar. Bu kapsamdaki STK'lar, ilgili toplantılara katılabilir, gündemdeki konularla ilgili

görüşlerini yazılı ya da sözlü iletebilir, ayrıca belirlenen yöntemler ışığında Genel Kurul ya da özel oturumlara katılabilirler.

1.2 Sürdürülebilir Kalkınmada STK'lar

Küresel ölçekte ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve politik gelişmelere paralel olarak, belirlenen hedeflere ulaşılmasında kamu kurumları dışında yer alan ve “paydaş” olarak tanımlanan toplumun ilgili tüm kesimlerinin sürece etkin katılımının sağlanması giderek önem kazanmıştır. Bu kapsamda, çevre koruma alanında uluslararası süreçlere sivil toplumun katılımı 1990'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan bütün yasal ve idari düzenlemelerin önemli bir parçasını oluşturmuş, daha önce başlatılan süreçler ise yeniden şekillenmiştir. Ancak ele alınan konunun yapısı ve ilgili kitlelerin kapasitelerine bağlı olarak katılımın yöntemi ve genişliğinde farklılıklar gözlemlenmektedir.

1992 yılında kabul edilen Gündem 21'in 27. Bölümünde sivil toplum kuruluşları, sürdürülebilir kalkınma sürecinin “ortakları” arasında tanımlanmıştır. Bu çerçevede STK'ların, yerel, ulusal, bölgesel, küresel ölçekte politika oluşturma, karar alma, uygulama ve izleme aşamalarında yer alabilmeleri için resmi ve katılımcı yöntemlerin oluşturulması ve geliştirilmesi öngörülmüştür.

1992 Rio Zirvesi sonrasında sürdürülebilir kalkınmanın ulusal ve uluslararası ölçekte uygulanmasının izlenmesi için 1997

(Rio+5) ve 2002 (Rio+10) yıllarında uluslararası toplantılar düzenlenmiştir. 1997 yılındaki Rio+5 toplantısı, New York'ta bulunan Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde Genel Kurul Özel Oturumu (UNGASS) adı altında gerçekleştirilmiştir. 2002 yılındaki Rio+10 toplantısı ise Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi kapsamında ele alınmıştır. Bu süreçler, STK'ların giderek daha etkin katılımına sahne olmuştur. STK'ların bu süreçlerde dile getirdikleri konular ve süreç sonunda elde edilen sonuçlar genel hatlarıyla Tablo 2'de özetlenmektedir.

1.3 Avrupa Birliği'nin Sürdürülebilir Kalkınma Girişimlerinde STK'lar

Avrupa Birliği'nin temellerin atıldığı 1957 tarihli Roma Antlaşması'ndan itibaren, sivil toplumun politika belirleme ve uygulamaların izlenmesi sürecine katılımını sağlamak amacıyla çeşitli kurum ve düzenekler geliştirilmiştir. 1957 yılında oluşturulan Avrupa Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EESC) ve 1994 yılında oluşturulan Bölgeler Komitesi (CoR), bu amaca hizmet eden en önemli iki kurumdur.

Avrupa Konseyi ve Komisyonu, ilgi alanlarına giren konularda EESC ve Bölgeler Komitesi görüşlerine başvurmak zorundadır. Nitekim, 1987 tarihli Avrupa Tek Senedi, 1992 tarihli Maastricht, 1997 tarihli Amsterdam ve 2000 tarihli Nice

Antlaşmaları uyarınca, ekonomik ve sosyal uyum, Avrupa altyapı yatırımları, sağlık, eğitim, kültür, istihdam, sosyal, çevre, mesleki eğitim ve ulaşım gibi pek çok konu bu iki kurumun da ilgi alanları olarak ele alındığı için her iki kurumun ağırlığı ve önemi giderek artmıştır. Her iki kurumun üyeleri, hükümetlerin önerisi ve Avrupa Birliği Konseyi'nin kararı doğrultusunda 4 yıllık bir süre için belirlenirler. Her iki kurumda da halen gözlemci olarak bulunan Bulgaristan ve Romanya temsilcileri, 2007 yılından itibaren asıl üye olarak yer alacaklardır.

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EESC) bünyesinde işçi, işveren ve çiftçiler, çevreciler ya da tüketiciler gibi çeşitli ilgi gruplarını temsil eden 300'den fazla üye kuruluş yer almaktadır. EESC çalışmaları 6 ana komitede yürütülmektedir. EESC, 2006 yılında Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi Güncelleme Belgesi için de önemli eleştiri ve görüşler sunmuştur.

Bölgeler Komitesi (CoR) ise 1994 yılında, yerel yönetimlere ve bölgesel yapılara Avrupa Birliği'nin siyasi yelpazesinde daha çok söz hakkı sağlanması amacıyla kurulmuştur. AB mevzuatının %75'ine yakınının yerel ya da bölgesel düzeyde uygulanması ve Avrupa halkları ile Avrupa Birliği'nin siyasi ve idari kurumlarının daha etkin bir şekilde bir araya getirilmesi ihtiyacı, Bölgeler Komitesi'nin oluşumundaki en önemli gerekçelerdir. Bölgeler Komitesi çalışmaları, yerinden yönetim, açıklık ve

ortaklık ilkeleri üzerinde şekillenmektedir. Komite çalışmaları 4 siyasi grup tarafından ve altı konu başlığı altında yürütülmektedir.

Bunun dışında vatandaşlar, bireysel ya da örgütlü buldukları kuruluşlar aracılığıyla, karar taslaklarına ya da yetkili makamlara görüş, öneri ya da şikayetlerini iletebilirler. Avrupa Komisyonu'nun 1 Ocak 2003 tarihi itibarı ile yürürlüğe giren Yönetişim Tebliği bu konudaki katılım, açıklık, hesap verebilirlik, etkinlik ve tutarlılık ana başlıklarında çeşitli ilkeleri belirlemiştir.

Avrupa Komisyonu Çevre Genel Müdürlüğü tarafından, Birlik bünyesindeki sürdürülebilir kalkınma politika ve stratejilerinin belirlenmesi süreçlerinde de "sosyal" ortaklar önemli roller oynamaktadırlar. Bu kapsamda;

- İşçiler; Avrupa Sendikalar Birliği (ETUC),
- İşverenler; Avrupa İşadamları Birliği (UNICA),
- Çevreciler; Avrupa Çevre Bürosu (EEB),
- Sosyal Gruplar; Avrupa Sosyal Platformu.

aracılığıyla sürece katılmaktadırlar.

1999-2002 yılları arasında Avrupa Komisyonu Çevre Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilen ve REC tarafından yürütülen AB-STK Diyalogu Projesi, Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinde öne çıkan çalışmalar arasında

Tablo 2: Rio+5 (UNGASS) ve Rio+10 (WSSD) Süreçlerinde STK Öncelikleri (Dodds, 2004)

Rio+5 (UNGASS-1997) Konu Başlığı	STK Önceliği
CO ₂ - İklim Değişikliği	1997 yılında gerçekleştirilecek BMİDÇS 3. Taraflar Konferansı'nda (COP3) 2000 yılı itibarı ile 1990 salımlarının %20 azaltılmasını sağlayacak yasal bir düzenlemenin oluşturulması
Toksik Kimyasallar	Kalıcı Organik Kirleticiler (POP-KOK) ile ilgili uluslararası bir anlaşmanın 2000 yılı itibarı ile onaylanması. Bu amaçla 1998 başından itibaren görüşmelerin başlaması
Ormanlar	Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun çalışmalarına devam etmesi, somut adımlar içeren bir eylem programının oluşturulması, 2000 yılı itibarı ile dünya ormanlarının %10'unu kapsayan orman koruma alanları arasında bir ağı oluşturulması
Sular	1998 yılı itibarı ile, konu ile ilgili ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejileri ya da her türlü eylem planının havza yönetimi ilkeleri çerçevesinde ele alınmasını zorunlu kılabilecek bir düzenlemenin oluşturulması
Askeri Silahlar	1999 yılı itibarı ile ulusal ve uluslararası ölçekte anti-personel kara mayınlarının kullanımını yasaklanması, 2002 yılı itibarı ile nükleer silahların üretim ve kullanımının yasaklanması
Finans	Gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi için ayrılan fonların artırılması, Resmi Kalkınma Yardımları'nın ulusal bütçelerin %0,7 oranına çıkması, en yoksul ülkelerin borçlarının silinmesi
Ticaret	Dünya Ticaret Örgütü (WTO) kararlarının Çok Taraflı Çevre Sözleşmeleri (MEA) üzerindeki yaptırımını kaldıracak bir düzenlemeye varılması, STK'ların WTO sürecine katılımının kolaylaştırılması, çevre ve finans bakanlarını bir araya getirecek bir toplantının düzenlenmesi
Kurumsal Hesap Verebilirlik	1999 yılı itibarı ile CSD bünyesinde , başta çokuluslu şirketler olmak üzere iş dünyası ve sanayi kuruluşlarının hesap verebilirliklerini şeffaflaştıracak bir alt komisyonun kurulması.
Yerel Halklar	CSD bünyesinde Yerel Halklar Forumu'nun oluşturulması
STK Katılımı	1996/31 numaralı karar doğrultusunda STK'ların UNGASS toplantısına etkin katılımının sağlanması ve Güney ülkeleri temsil eden temel grupların da süreçte yer almaları

UNGASS Sonucu	2002 Johannesburg Zirvesi'nde Durum
 Başarısız	3. Taraflar Konferansı'nda (COP3) Ek-1 ülkeleri salımlarının 2008-2012 arasında 1990 yılının %5 altına çekilmesini öngören Kyoto Protokolü kabul edildi. Protokol ancak 2005 yılında yürürlüğe girebildi.
 Başarılı	1998 ve 1999 yılında gerçekleştirilen 2 toplantının ardından KOK için Stockholm Sözleşmesi hazırlıkları tamamlandı. Sözleşme 2001 yılında imzaya açıldı, 2004 yılında yürürlüğe girdi.
 Başarılı	UNGASS toplantısında bir geçici çalışma grubu belirlendi. Çalışmalar sonunda 2000 yılında ECOSOC bünyesinde BM Orman Forumu oluşturuldu. Johannesburg'da konuyla ilgili 3 yeni uluslararası ortaklık ortaya çıktı.
 Başarısız	Su hakları konusunda ortaya çıkan çok sayıda bölgesel ve politik sorunlar nedeniyle 2001 yılındaki Bonn Su Konferansı'ndan bir sonuç elde edilemedi. Johannesburg Uygulama Planı'nda 2015 yılı itibarı ile suya erişemeyen dünya nüfusunun yarıya indirilmesi hedefi tekrarlandı. Ayrıca 2005 yılı itibarı ile bütünlük (entegre) su kaynakları yönetimi ve su verimliliği planlarının hazırlanması kabul edildi.
 Başarısız	Ottawa Sözleşmesi 1999 yılında yürürlüğe girdi. 2003 yılında ilk ülke gruplarının ellerindeki stokları yok etmesi, 2004 yılında ise uygulamanın gözden geçirilmesi öngörüldü.
 Başarılı	2002 Monterrey Konferansı'nda 12 milyar Dolar tutarında yeni finansman sağlandı, GEF bütçesi artırıldı, 2005 yılındaki G8 Zirvesi'nde Afrika'yla ticaretin geliştirilmesi konusu öncelikli olarak ele alındı ve konuyla ilgili küresel kampanyalar yoğunlaştırıldı.
 Başarısız	2001 yılında gerçekleştirilen toplantıda en az gelişmiş ülkelerin uluslararası ticarete daha adil ve etkin katılabilmesi, doğrudan yabancı yatırımların artırılması için 10 yıllık eylem planı kabul edildi. 2005 yılında gerçekleştirilen WTO Hong Kong toplantısında başta tarım konuları olmak üzere uzlaşma sağlanamadı.
 Başarısız	CSD bünyesindeki paydaş danışma süreci sonuçlanmadı. Firmalar daha çok kendi bünyelerinde belirledikleri ilkeler doğrultusunda gönüllü yükümlülüklerini arttırdılar.
 Başarısız	2000 yılında ECOSOC bünyesinde Yerel Konularla İlgili Sürekli Forum oluşturulması kararlaştırıldı.
 Başarılı	UNGASS toplantısında resmi CSD oturumlarında 10 STK sunumu gerçekleştirildi. Johannesburg hazırlıkları kapsamında Gündem 21'de tanımlanan 9 Temel Grup, hükümet yetkilileriyle 2. ve 4. Hazırlık Komitesi toplantılarında bir araya geldi, Johannesburg'da 2. Tip Çıktılar olarak adlandırılan Ortaklıklar oluşturuldu.

yer almaktadır. Yılda iki sefer düzenlenen ve hedef ülkelerdeki 60'dan fazla STK'yı Komisyon yetkilileri ile buluşturan bu toplantılarda, AB'nin kurumsal yapısı ve karar alma süreçleri hakkındaki bilgilendirmenin yanında, Komisyon yetkilileri ve STK'lar arasında görüş alışverişi ve üyelik sürecine yönelik çalışmalar da yürütülmüştür. Bu toplantı dizilerinde;

- Üyelik öncesi finansal kaynaklar,
- Aarhus Sözleşmesi'nin onaylanması,
- 6. Çevre Eylem Planı,
- Bölgesel Uyum Politikaları gibi konular ayrıntısıyla ele alınmıştır.

Benzer süreçler, 2004 yılından itibaren Avrupa Çevre Bürosu (EEB) tarafından yürütülmektedir.

1.4 Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Girişimlerinde STK'lar

Tüm dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, Türkiye'de de sivil toplum örgütlülüğü 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanmıştır. Çevre ve sürdürülebilir kalkınma alanında STK'lar, çoğunlukla kentsel, bölgesel ve ulusal ölçekte toplumsal muhalefetin öncüsü konumunda yer almışlardır. 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen HABİTAT-II Zirvesi, Türk STK'ların ulusal ve uluslararası alandaki görüşmelere etkin ve "paydaş" olarak katılımı açısından önemli deneyim kazanmalarını sağlamıştır. Bu sürecin olumlu çıktılarında biri olarak gelişen

Yerel Gündem 21 inisiyatifleri, elde edilen kazanımlar ve uygulanan model açısından uluslararası alanda da önemli bir "örnek çalışma" olarak değerlendirilmiştir.

1992 Rio Zirvesi ve 1997 UNGASS Rio+5 Zirvesi ile karşılaştırıldığında, 2002 yılında Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, ulusal ölçekte kamu-sivil toplum diyalogu ve işbirliği açısından önemli bir dönüm noktası olarak ele alınabilir. Bu kapsamda;

- Ulusal hazırlıklar kapsamında oluşturulan 6 adet çalışma grubu etkinliklerinin, konuyla ilgili STK'ların eşgüdümünde yönlendirilmesi,
- İnternet haberleşme grupları ve geniş katılımlı çalıştaylar gibi yenilikçi katılımcı yöntemler kullanılarak hazırlanan Ulusal Rapor'un, tartışma/uzlaşma kültürü açısından ortaya koyduğu özgün deneyim,
- "Ulusal Rapor" ve "En İyi Uygulama" yayınlarıyla yürütülen çalışmaların kalıcı hale getirilmesi, ulusal ve uluslararası ölçekte tanıtılması,
- Zirve Sekreteryası'na ve ECOSOC'a kayıt işlemlerini tamamlayan yerel ve ulusal STK sayısı ve yelpazesindeki artış,
- Yurtdışında gerçekleştirilen uluslararası bir zirvede bürokrat ve diplomatların yanında yerel yönetimler, iş dünyası, akademisyenler, çevreci grupları temsil eden üst düzey ve uzman düzeyine oldukça kalabalık ve etkin bir heyetle yer alınması,

- Ubuntu Fuarı'nda ulusal stand açılması, ulusal uygulamaların uluslararası alanda En İyi Uygulama ödülleri alması, uluslararası resmi toplantılarda paydaş grupları adına sözcülük görevi alınması, yeni geliştirilen siyasi ortaklıklara katılım sağlanması gibi aktif çalışmaların sergilenmesi,
- Zirve sonuçlarının geniş katılımı bir toplantıyla ulusal kamuoyuyla paylaşılması,

2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'ni Türkiye açısından farklı kılan ayrıntılar arasında yer almaktadır. ECOSOC'ta yer alan Türk STK'ların sayısında 2002'den sonra kaydedilen artış ile iş dünyası ve çevreci kuruluşlar arasında sürdürülebilir kalkınma hedefi doğrultusunda geliştirilen yeni ortaklıklar, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin Türkiye'deki STK'lar açısından uzun vadeli olumlu yansımaları olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca;

- 1992 yılından itibaren Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Giderilmesi Projesi kapsamında Dünya Bankası-Türk Hükümeti-Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı işbirliğinde yürütülen ve uluslararası alanda da "örnek çalışma" olarak tanıtılan uygulamalar,
- 2005 yılında REC Türkiye'nin sağladığı uluslararası destekle Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ASAM), BMİDÇS 11. Taraflar Konferansı'na katılan ilk Türk STK olması,

- 2006 yılında Autopan gemisinin Türkiye'ye getirilme girişimleri sırasında Tehlikeli Maddelerin Sınırlar-ötesi Taşınması ve Bertarafı Sözleşmesi (Basel Sözleşmesi) kapsamında oluşturulan kamu-sivil toplum diyalogu,

uluslararası sözleşmelerin ulusal düzeyde uygulanmasına yönelik özgün ve dikkati çeken deneyimler olarak değerlendirilebilir.

Bununla beraber, 2005 yılında yeni bir ivme kazanan Avrupa Birliği uyum süreci, Johannesburg Zirvesi sonrasında STK'ların sürdürülebilir kalkınma alanındaki etkinliklerinin genişlemesinde de en önemli etkenlerin arasında yer almaktadır. Bu süreçte ,

- 2004'te başlayan Yeni AB-STK Diyalog Forumu'nda 3 STK temsiliyeti,
- AB Uyum Süreci müzakerelerinde etkin rol oynamak amacıyla STK'ların kendi aralarında oluşturdukları platformlar,
- Avrupa Çevre Bürosu'nda tam üye olarak yer almak,

Türk STK'ların kaydettiği önemli aşamalar arasında gösterilebilir.

Türk STK'ların ECOSOC ve sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katılımından örnekler Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: Türk STK'ların ECOSOC ve Sürdürülebilir Kalkınma Süreçlerine katılımı

STK Adı	ECOSOC STK Komitesi Özel Grup Üyesi	2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Kayıtlı Kuruluşu	Sürdürülebilir Kalkınma Girişimlerinden Örnekler
Basın Konseyi	✓		
Balkan Türkleri ve Göçmen Dernekleri Federasyonu	✓		
Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL)	✓		- Avrupa Çevre Bürosu (EEB) üyesi - ABce Üyesi
Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)	✓	✓	
Eurosolar Türkiye	✓		
Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği	✓	✓	
İnsan Kaynakları Geliştirme Vakfı (IKGV)	✓		
İnsani Yardım Vakfı (İHH)	✓		
İstanbul Uluslararası Kardeşlik ve Dayanışma Derneği (İBS)	✓		
Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı	✓		
Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı	✓		
Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (ÖZGE-DER)	✓		
Türkiye Aile Planlaması Derneği (TAPD)	✓		
Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)	✓	✓	- Avrupa Çevre Bürosu (EEB) üyesi - Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Ulusal Koordinasyon Birimi Üyesi - AB STK Forumu Projesi katılımcısı - ABce Üyesi
Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV)	✓	✓	- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş
Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı	✓		
Umut Vakfı	✓		

(Tablo 3 devamı)

STK Adı	ECOSOC STK Komitesi Özel Grup Üyesi	2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Kayıtlı Kuruluşu	Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Diğer Önemli Özellik
Anakültür Derneği		✓	
Anne Çocuk Eğitim Vakfı		✓	
Avrasya Kalkınma ve İşbirliği Vakfı		✓	
Doğa ile Barış Derneği		✓	
Deniz Temiz Derneği (TURMEPA)		✓	
Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA-EMME)		✓	- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş - AB STK Forumu Projesi katılımcısı
Kadıköyü Bilim Kültür ve Sanat Dostları Derneği (KADOS)		✓	
ODTÜ Doğa Topluluğu		✓	
Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV)		✓	- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş
Toprak Bilimi Derneği			- Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Ulusal Koordinasyon Birimi Üyesi
Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı			- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş - Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Giderilmesine Yönelik Montreal Protokolü Çoktarafılı Fon Yürütücüsü
TÜBİTAK – Marmara Araştırma Merkezi			- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş
ÇEVKO			- 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Rapor Koordinatör Kuruluş
Doğa Derneği			- ABce Üyesi
Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği			- AB STK Forumu Projesi katılımcısı - Avrupa Çevre Bürosu (EEB) üyesi - ABce Üyesi
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)			- İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu üyesi
Kuş Araştırmaları Derneği (KAD)			- Ulusal Sulakalan Komisyonu Üyesi
Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF)			- Ulusal Sulakalan Komisyonu Üyesi
Tehlikeli Gemi Sökümü Engelleme Girişimi			- Basel Sözleşmesi ulusal uygulama
Sürdürülebilir Gelişme için Çevre Platformu (SGÇP)			- Avrupa Çevre Ödülleri ulusal ortak
Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi (ASAM)			- BMİDÇS Görüşmelerine katılan ilk Türk STK

II. İklim Değişikliği ve Sivil Toplum Kuruluşları

II.1 BMİDÇS Kayıt Süreci

BMİDÇS 7. Madde, 6. paragraf

“Birleşmiş Milletler Örgütü, Birleşmiş Milletler’in uzman kuruluşları ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ile Sözleşmeye taraf olan ve taraf olmayıp gözlemci statüsünde bulunan devletler, Taraflar Konferansı oturumlarında gözlemci sıfatıyla temsil edilebilirler. Taraflar Konferansı oturumuna gözlemci sıfatıyla temsil edilmeyi arzu ettiklerini Sekreteryaya haber vermiş olan, Sözleşmenin kapsadığı konularda yetkili Ulusal, Uluslararası, Hükümet veya Hükümetdışı tüm kurum ve kuruluşlar, var olan Tarafların en az üçte birinin reddi bulunmaması kaydı ile bu sıfatla kabul edilebilirler. Gözlemcilerin kabulü ve katılımı Taraflar Konferansının kabul ettiği İçtüzüğe tabi olacaktır.”

İklim değişikliği alanında uluslararası girişimler 1980’li yıllardan itibaren ortaya çıkan bilimsel verilerin ışığında ilerlemiştir. Bu konuda siyasi alandaki gelişmeler ise 1991-1995 yılları arasında toplanan Hükümetlerarası Görüşme Komitesi (INC) tarafından yürütülmüştür. INC çalışmaları kapsamında 1992 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

(BMİDÇS) imzaya açılmış, 1995 yılından itibaren ise işlemler BMİDÇS Sekreteryası tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

BMİDÇS kapsamında devlet ve hükümet temsilcileri ile hükümetlerarası ve uluslararası kuruluşlar dışında kalan ve kâr amacı gütmeyen bütün kuruluşlar sivil toplum kuruluşları (STK) olarak tanımlanmaktadır. Sekreteryaya kayıtlı olan STK’lar, Sözleşme kapsamındaki çalışmalara gözlemci konumunda katılabilmektedir. Etkinliklere Gözlemci konumunda katılım konusunda dikkat edilmesi gereken kurallar Ek-1’de sunulmaktadır.

Bu sürece ilk defa katılacak kuruluşlar, öncelikle en geç Temmuz ayına kadar başvuru formlarını ve ilgili belgelerini Sekreteryaya sunarak kayıt işlemlerini tamamlamalıdır. STK’lar Sekreteryaya kayıt için başvuru sırasında;

- Sözleşme’de ele alınan konularda uzmanlık sahibi olduklarına dair bir bildirim,
- Bağımsız, tüzel bir kişilik olduklarına dair bir belge,
- Birleşmiş Milletler üyesi bir devlet bünyesinde kâr amacı gütmeyen bir yapıda olduklarını ya da vergi muafiyetine sahip olduklarını gösteren bir belge sunmak zorundadırlar.

Başvurular o yıl Kasım-Aralık ayında düzenlenen Taraflar Konferansı'nda öncelikli gündem maddeleri arasında değerlendirilir. Oylama sırasında Genel Kurul oturumuna katılan ülke sayısının üçte birinden daha fazla hayır oyu çıkarsa, başvuru reddedilir. Bu karar verilirken aşağıdaki noktalar da göz önünde bulundurulur;

- Bağımsız tüzel bir kişiliğe kavuşmamış çoktarafılı sözleşme yapıları STK olarak kabul edilmez,
- Hükümetler tarafından kurularak, çalışmaları hükümetçe denetlenen ve hükümetten bağımsız olduklarına dair bir kanıt sunamayan kuruluşlar STK olarak kabul edilmez,
- Esneklik Düzenekleri de dahil olmak üzere, hükümet adına görev yapan ancak yönetim yapıları hükümetten bağımsız kuruluşlar, gerekli belgeleri sağlamaları halinde STK olarak kabul edilebilirler.

İklım değişikliği görüşmelerinde STK'ların katılımına çok büyük önem ve anlam verilmektedir. Sürece STK'ların katılması;

- Son derece karmaşık bir yapıda olan hükümetlerarası sürecin, daha da şeffaflaştırılmasına yardımcı olur,
- Müzakerelerde, etkin bir uzmanlık ve yaklaşım yelpazesi içerisinde, coğrafi açıdan da büyük bir çeşitlilik içeren görüşler alınmasını kolaylaştırır,
- Sözleşme'de ele alınan konuların, geniş halk kitleleri ve kamuoyu tarafından algılanmasına yardımcı olur,

- Sürecin ve süreçte yer alan kurumların hesap verebilirliklerini geliştirir.

2006 yılı itibarı ile 700'den fazla STK BMİDÇS Sekreteryası'na kayıt işlemlerini tamamlamıştır. Bu STK'ların %75'inden fazlası Ek-I Ülkelerinde yer almaktadır. Kayıtlı STK sayısı giderek çoğalmakta, uluslararası süreçlerde STK etkinlikleri de giderek daha da artmaktadır. Her yıl düzenlenen Taraflar Konferansı katılımcılarının ortalama yarısından fazlasını ise STK temsilcileri oluşturmaktadır. STK'lar Gözlemci olarak kabul edildikleri Taraflar Konferansı ya da Yardımcı Organlar oturumlarında aşağıdaki çalışmaları yürütebilirler;

- Genel Kurul oturumlarında, uygun gündem maddeleri görüşülürken, taraf ülkelerden sonra ve sınırlı sayıda ve zamanda olmak kaydıyla, görüşlerini bildirebilirler,
- Gündem maddelerinin ayrıntılı olarak ele alındığı ve müzakere edildiği Temas Grubu toplantılarında, oturum başkanının onay vermesi halinde, tartışmalara katkı sağlayacak bilgi ve belge sunabilirler,
- Gelişmekte olan ülkelerden katılan STK temsilcileri, Sekreteryadan ulaşım ve konaklama masrafları için mali katkı isteyebilirler,
- Oturumlar sırasında, uygun yer ve zamanda çoktarafılı paydaş diyalog buluşmaları (yan etkinlikler) düzenleyebilirler.

II.2 BMİDÇS STK Eşgüdüm Komiteleri

BMİDÇS'ye kayıtlı sivil toplum kuruluşları, giderek artması ama daha da önemlisi çok farklı beklentiler içerisinde olmaları nedeniyle, benzer kuruluşları bir araya getiren eşgüdüm komitelerinin oluşturulması öngörülmüştür. Bu komiteler hakkındaki bilgiler Tablo 4'te sunulmaktadır.

Sekretarya'ya kayıtlı STK'lar isterlerse bir STK eşgüdüm komitesine katılabilirler. Ancak bu bir zorunluluk ya da yasal bir gereklilik değildir ve resmi bir bağlayıcılığı yoktur. Bir komite üyesi olmak o STK'nın kurumsal bağımsızlığını ortadan kaldırmaz ya da Sekretarya'yla doğrudan iletişimini engellemez. Bunun yanında STK'lar, eşgüdüm komiteleri aracılığıyla;

- Sekretaryayla doğrudan ve resmi bir iletişim kanalı oluşturabilirler,
- Sözleşme görüşmelerine ve görüşmelerde sürdürülen müzakere ya da gündem başlıklarına daha etkin katılım sağlayabilirler,
- Sözleşme kapsamında sınırlı katılımlarla gerçekleştirilen çalıştaylara temsilci gönderebilir bunun için Sekretarya'dan mali destek sağlayabilirler,
- COP sırasında düzenledikleri kapalı oturumlara komite üyeleri dışında kimse katılamaz. Böylelikle kendi aralarında komitenin ortak tavrını, görüşünü ve stratejisini belirleyebilirler.

Herhangi bir grup STK'nın bir eşgüdüm komitesi oluşturabilmesi için aşağıdaki şartların sağlanması gerekmektedir;

- Etkili sayılabilecek düzeyde üyeye sahip olunması,
- Sekretarya ile görüşmelerin yürütülmesini sağlayacak bir odak noktasının belirlenmiş olması,
- Üyeler arasında bilgi paylaşımını sağlayacak bir düzeneğin bulunması,
- Ele alınan konular hakkında üzerinde uzlaşmış görüşlerin hazırlanabilecek olması,
- Üyelerin oturumlara düzenli olarak katılabilmesi.

ENGOS – Çevreci Kuruluşlar

Sözcüleri Küresel İklim Eylem Ağı (CAN). Tüm dünyaya yayılmış 400'e yakın STK'nın oluşturduğu geniş bir platform. Üyelerinin %80'i Kuzey ülkelerinde örgütlü ve ağırlıklı olarak çevre ve temiz enerji konularıyla ilgileniyor. CAN, insan kaynaklı iklim değişikliği etkisinin ekolojik olarak sürdürülebilir düzeye inmesini sağlayabilmek için hükümetler, özel sektör ve bireylerin eyleme geçmesini hedefliyor. CAN; küresel çevrenin korunması, tüm toplumların sürdürülebilir kalkınması ve halklar arasında eşitlik ve sosyal adaleti gözeterek küresel iklimi koruyan ve küresel ölçekte birleşmiş dünya toplumlarına ulaşmayı hedefliyor. Bu amaçla CAN, sera gazı salımlarını azaltacak etkili bir küresel stratejinin tasarlanmasına ve

geliştirilmesine destek olacak sivil toplum kuruluşlarını destekliyor. Ayrıca CAN, eşitlik ve sürdürülebilir kalkınma temelinde bu sistemin yerel, ulusal ve küresel ölçekte uygulanmasına destek oluyor.

CAN üyeleri, değişik coğrafyalarda örgütledikleri bölgesel sekretaryalarla, yıl boyunca COP kararlarını ulusal ölçekte izliyorlar. COP sırasında ise her gün yayımladıkları ECO Bülteni ile görüşmelerin nabzını tutuyorlar. Her akşam saat 18:00'de düzenledikleri Günün Fosili Ödülü ile Sözleşme'nin uygulanmasını ve ileriye götürülmesini engelleyenleri açıklıyorlar. Ayrıca 2003 yılından bu yana hazırladıkları "İklimi Koruyun" logosunu kamuoyu bilinçlendirme amaçlı kullanıyorlar.

BINGOs – İşdünyası ve Sanayi Kuruluşları

Sözcüleri Uluslararası Ticaret Odası (ICC). CAN gibi görüşmelerin ilk gününden bu yana aktifler. Üyeleri iş dünyasını temsil eden çeşitli kuruluşlardır. Ortak olarak yürüttükleri resmi bir web sayfaları ya da yayınları olmadığı için diğer komitelerle karşılaştırıldığında daha az şeffaftırlar. Genelde ortak etkinlik yerine, üyelerinin kendi aralarında örgütledikleri etkinliklere katılırlar. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma ve İş Konseyi (WBCSD) ve Uluslararası Salım Ticareti Derneği (IETA) en etkin üyeleri arasında yer alır. Genel olarak iklim değişikliği müzakerelerinde hükümetlerin daha uzun vadeli hedefler

Tablo 4: BMİDÇS STK Eşgüdüm Komiteleri

Hedef kitle / Temel Grup	STK Eşgüdüm Komitesi	Dönem Sözcüsü	Çalışmaların Başlangıcı
Çevreci Gruplar	ENGOS	Küresel İklim Eylem Ağı (CAN)	1992
İş dünyası ve sanayici kuruluşları	BINGOs	Uluslararası Ticaret Odası (ICC)	1992
Araştırma ve bağımsız kuruluşlar	RINGOs	Avrupa Politika Çalışmaları Merkezi (CEPS)	2003 – COP9
Yerel yönetimler ve belediyeler	LGMA	Uluslararası Yerel Çevre İnisiyatifleri Konseyi (ICLEI)	1995 – COP1
Yerel topluluklar	IPO	Tropik Ormanların Kabile Halklarının Uluslararası İttifakı	2001 – COP7

belirlemelerini ve bu hedeflere ulaşmak için esas olarak piyasa düzeneklerinin kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar.

RINGOs – Araştırma ve Bağımsız Kuruluşlar

Sözcüleri Avrupa Politika Çalışmaları Merkezi (CEPS). Kuzey ve Güney ülkelerinden 50'ye yakın araştırma ve düşünce kuruluşları üye. Bunların pek çoğu, iklim değişikliği alanında hükümet ya da özel sektör desteği ile yürütülen uluslararası çalışmalarda yer alıyorlar. Ancak bilimsel özerkliklerini korumak için bağımsız bir komite oluşturdular. Özellikle hem iklim değişikliğinin bilimsel verileri hem de 2012-sonrası alınacak önlemler konusundaki müzakerelerin giderek sertleşmesinin beklenmesi nedeniyle bu tip bağımsız bir katkı, başta Sekreteryaya olmak üzere çeşitli kesimlerce olumlu karşılandı. Uzun vadeli hedeflerin siyasi tartışmalardan çok bilimsel temeller üzerinde şekillenmesini savunuyorlar.

LGMA - Yerel Yönetimler ve Belediyeler

Sözcüleri Uluslararası Yerel Çevre İnisiyatifleri Konseyi (ICLEI). Küresel sera gazı salımlarının çok büyük bir kısmının kentlerde gerçekleşmesi ve yaşanan afetlerin en çok kent yaşamını tehdit etmesi nedeniyle hem sorumluluk paylaşımı hem de çözümünde öncü rol oynamak istiyorlar. Ulusal politikalardan bağımsız olarak, hükümetlerin hedeflerinin çok

üzerinde, tüm kentlerde çok daha radikal hedef ve önlemlerin uygulanabileceğini savunuyorlar. ABD, Çin, Avrupa, Asya, Afrika ve Avustralya'dan pek çok kent yönetimini bu ortak paydada birleştirme başarısını gösterdiler. COP11'de ABD'den 200 belediye başkanı ve Bill Clinton'u Montreal'e getirerek gövde gösterisi yaptılar. COP11 sonrası Schwarzenegger ve Tony Blair'i bir araya getirdiler.

IPO – Yerel Topluluklar

Sözcüleri Tropik Ormanların Kabile Halklarının Uluslararası İttifakı. Amazonlar'da, Kutuplar'da, Pasifik'te yaşayan tüm yerli halkları temsil ediyorlar. İklim değişikliğinin bu coğrafyalarda çok daha yakıcı etkileri nedeniyle 21. yüzyılın sonunda 1800'lü yıllara göre 2°C düzeyindeki sıcaklık artışını dahi kabul edilemez buluyorlar. Ancak bu hedefin dahi tutturulamaması olasılığının artması nedeniyle karşılaşılabilecekleri kitlesel göçler nedeniyle, iklim mültecileri konumuna düşebileceklerini öngörüyorlar. Bu konuyla ilgili hukuki ve mali girişimleri destekliyorlar.

II.3 Örnek STK Çalışmaları

Küresel İklim Eylem Ağı: Günün Fosili Ödülü

Günün Fosili Ödülü fikri ilk olarak 1999 yılında Bonn'da gerçekleştirilen COP5'te Alman STK Forumu tarafından ortaya atıldı, daha sonra CAN tarafından tüm COP görüşmelerinde devam ettirildi. Ödül her gün saat 18:00'de duyuruluyor. Gün boyunca görüşmeleri izleyen CAN üyeleri, müzakerelerde iklim değişikliği ile savaşım ve etkilerine uyum konusunda en olumsuz ilk 3 ülkeyi belirliyorlar. Duruma göre kimi zaman üçten daha az ya da daha çok ülke de ödüle layık görülebiliyor. Her ödül için bir puan veriliyor. Her COP sonrasında en yüksek puanı toplayan ülkeye ayrı bir ödül daha veriliyor. COP toplantıları her yıl farklı bir ülkede gerçekleştirildiği için, ödül olarak da, o ülkenin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini simgeleyen yerel bir figür seçiliyor. Örneğin COP8'de Yeni Delhi'de kaktüs kullanılırken, COP6'da Den Hague'da kum torbaları, COP11'de Montreal'de katranlı sahil kumunu taşıyan kamyon ödül olarak verildi. Her ödül töreni sırasında hazırlanan basın bildirisinde seçilen ülkelerin hangi müzakere başlığında hangi olumsuz tavrı takındıkları açıklanıyor. Böylelikle kimi zaman müzakerecilerin bile anlamakta zorlandıkları gelişmeler hakkında hem COP'ta yer alan heyetler hem de etkinliği izleyen basın kuruluşları aracılığıyla dünya kamuoyu bilgilendiriliyor. Ödül töreni böylelikle, görüşmelerde şeffaflığın sağlanarak kamuoyu baskısının artmasına yol açıyor. Uzun süredir sürdürmekte

olduğu olumsuz tavrı nedeniyle ABD'ye Yüzyılın Fosili Özel Ödülü verildi.

WBCSD-WRI: Sera Gazı Protokolü

Sera Gazı Protokolü, bir BINGO üyesi olan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma ve İş Konseyi (WBCSD) ile bir düşünce kuruluşu olan Dünya Doğal Kaynak Enstitüsü tarafından 1998 yılından bu yana geliştirilmektedir. Gönüllülük esasına göre yürütülen çalışma iki ana eksenle geliştirilmiştir; firma bünyesinde sera gazı salımlarının hesaplanması ve raporlanması, işletme/proje bazında sera gazı salımlarının hesaplanması. Protokol her iki süreç için uluslararası geçerliliği olan yöntemler geliştirerek tüm proje ve işletmelerin sağlıklı bir sera gazı salım envanterinin oluşturulmasını hedeflemektedir. Proje kapsamında geliştirilen eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları ile aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki veri ve hesaplama/raporlama alanındaki altyapı eksikliğinin de giderilmesi sağlanmaktadır. Uygulamada elde edilen başarılı sonuçların ardından, projede kullanılan yöntem temel alınarak, 2006 yılı Mart ayında üç aşamalı ISO14064 Sera Gazı Salımları Hesaplama Standardı, uluslararası standart olarak kabul edilmiştir.

GERMANWATCH – İklim Değişikliği Performans İndeksi

Bir Alman çevre STK'sı olan German-watch, Alman Hükümeti'nin mali desteği ile geliştirdiği İklim Değişikliği

Performans İndeksi (CCPI) çalışmasını ilk olarak 2005 yılında Montreal’de gerçekleştirilen COP11’de tanıtmıştır. CCPI, en büyük sera gazı salımına yol açan 53 ülkeyi, salım eğilimleri, salım düzeyleri ve iklim politikaları açısından bir değerlendirmeye almaktadır. Ülkeler, her üç göstergede elde ettikleri değerlerin ayrı ayrı ya da ortak değerlendirmelerine göre sıralanmakta ve kat edilen ulusal çabalar hakkında karşılaştırmalı bir sonuca varılmaya çalışılmaktadır. Elde edilen sayısal verilerin yanında uzman görüşlerine de başvurulmaktadır. Germanwatch bu analizin her COP toplantısı öncesi yayımlamaya çalışmaktadır. Böylece COP öncesi ülkelerin iklim değişikliği ile savaşım konusunda gösterdikleri ilerlemeler hakkında, siyasal ve öznel yorumlar yerine, sayısal ve tarafsız verilerin ortaya konulması sağlanmaktadır.

MATCH – Brezilya Önerisi

1997 yılında gerçekleştirilen COP3 öncesinde Brezilya hükümeti, Tarafların farklılaştırılmış salım azaltım hedeflerinin, ülkelerin küresel ısınma üzerindeki tarihsel katkılarına göre belirlenmesini içeren bir önerge sundu. Brezilya Önerisi olarak adlandırılan bu yaklaşım Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Oranı tarafından değerlendirmeye alındı. Modelling and Assessment of Contributions to Climate Change (MATCH) olarak adlandırılan öneri, özellikle konu ile ilgili uluslararası araştırma programları ve pek çok değişik ülkedeki uzmanlar tarafından

araştırılıyor. Bu öneri halen, başta 2012-sonrası olmak üzere, uzun vadeli sera gazı salım azaltım hedefleri ve yükümlülüklerin paylaşımı konusunda, BMİDÇS düzeyinde ele alınan tek bilimsel yaklaşımdır. Proje, uluslararası yükümlülüklerin belirlenmesinde hükümet yetkilileri ile araştırma kuruluşları arasındaki işbirliği açısından örnek bir çalışma olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, bir gelişmekte olan ülke tarafından öne sürülen bu önerinin, BMİDÇS düzeyinde bu denli büyük yankı yaratması, tüm ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak sürece katkı koyabileceklerinin en somut göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE’DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ STK ETKİNLİKLERİNDEN ÖNE ÇIKANLAR

- İklim Kampanyası Konuşmacıları Turu, 1995
- Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Ulusal Hazırlıkları, 2002
- CDM-ANVIMAR Çalıştayı, 20 Şubat 2003
- Ankara İklim Değişikliği Konferansı, 1-3 Eylül 2004
- Temiz Kalkınma için İş Fırsatları Çalıştayı, 16-18 Şubat 2005,
- İklim Değişikliği ile Mücadelede SGP Destekleri, 15 Nisan 2005
- İklim Değişikliği ve İş Dünyası, 22 Kasım 2005
- Küresel İklim Eylem Günü, 3 Aralık 2005
- İklim Değişikliği ve STK Forumu, 23 Mart 2006
- İklim Değişikliği için Paydaşlar Buluşması, 27-28 Nisan 2006
- Küresel İklim Eylem Günü, 4 Kasım 2006

Tablo 5 : İklim Değişikliği Sürecinde STK'lar (Oberthür, 2002, uyarlama)

İşlev	Etkinlik Çerçevesi ve İzlenebilecek Yöntemler	İklim Değişikliği Alanında Örnek Çalışmalar
Bilgi altyapısının geliştirilmesi (konunun bilimsel, politik ve hukuki yönden açıklanması)	<ul style="list-style-type: none"> - Bilginin üretilmesi, derlenmesi, yaygınlaştırılması - Araştırmaların yürütülmesi ve raporların hazırlanması ve yayımlanması- büyük uluslararası toplantı ve konferanslarda düzenlenen yan etkinliklerle bilginin paylaşılması 	<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü (IISD) tarafından hazırlanan “Yeryüzü Görüşmeleri Bülteni” (Earth Negotiations Bulletin)
İlgi alanları ve çıkarların savunulması için lobi çalışmaları	<ul style="list-style-type: none"> - Hükümet delegeleri ile gayriresmi iletişim (yan etkinliklerde, çalıştaylarda, modern iletişim araçlarını kullanarak) - Hükümetlerarası görüşmelere resmi katılım (görüşlerin resmi yazışmalarla iletilmesi, gayriresmi Tutum Belgeleri, toplantılarda sözlü beyanlar) - “Yakın” ülke heyetlerine teknik bilgi desteğinin sağlanması - Görüşme alanı dışındaki kampanyalar yoluyla kamuoyu baskısı yaratma (basın bildirimleri, barışçıl kitlesel eylemler) 	<ul style="list-style-type: none"> - Küresel Eylem Günü kampanyaları (3 Aralık 2005, 4 Kasım 2006) - Uluslararası Salım Ticareti Derneği (IETA) tanıtım toplantıları
Ülke heyetlerinde yer alma	<ul style="list-style-type: none"> - Ülke heyetinin görüşme stratejisinden haberdar olunması - Ülke heyetine teknik bilgi desteğinin sağlanması - Ülke heyeti adına görüşmelere katılım sağlanması 	<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası Çevre Hukuku Vakfı (FIELD) uzmanlarının Küçük Ada Devletleri (AOSIS) adına görüşme heyetlerinde yer alması
Yükümlülüklere uyum, izleme, yaptırım, kimi zaman da anlaşmazlıkların çözülmesi süreçlerine katkı	<ul style="list-style-type: none"> - Görüşlerin iletilmesi - Yürütmenin izlenmesine yönelik bilgilerin hazırlanması, yükümlülüklerini yerine getirmeyen kurum ya da heyetlerin uyarılması - Görüşmelerde elde edilen sonuçlara dair raporlar hazırlanması - Süreci engelleyen ülkelerin açıklanması - Basın yoluyla bilgilerin paylaşılması - Yürütmenin etkinliğini ortaya koyan raporların hazırlanması 	<ul style="list-style-type: none"> - Germanwatch tarafından hazırlanan İklim Değişikliği Performans Endeksi - WBCSD – WRI Greenhouse Protocol - İklim Eylem Ağı'nın (Climate Action Network) “Günün Fosili” ödülü
Şeffaflığın sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> - Raporların hazırlanması - Süreci engelleyen ülkelerin açıklanması - Basın yoluyla bilgilerin paylaşılması - Yürütmenin etkinliğini ortaya koyan raporların hazırlanması 	<ul style="list-style-type: none"> - İklim Eylem Ağı'nın (Climate Action Network) “Günün Fosili” ödülü
Uluslararası Sekretarya'nın desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Sekretarya işlevlerinin yerine getirilmesi - Sekretarya'ya teknik ilgi ve danışmanlık desteğinin sağlanması 	<ul style="list-style-type: none"> - Araştırma kuruluşlarının Brezilya heyeti tarafından önerilen sera gazları azaltma stratejisi önerisinin analizi (MATCH)
Uluslararası çevre yönetiminde STK'ların daha geniş bir işlev üstlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Bireylerin ve grupların görüşlerinin oluşturulmasına katkı sağlanması (eğitimler ve kampanyalar) - Çevreci gruplar ile iş dünyası ve sanayiciler arasında işbirliğinin geliştirilmesi - Yönetimin güçlendirilmesini sağlayacak ağların oluşturulması - Değerlerin ve tercihlerin küreselleşmesini sağlamak 	<ul style="list-style-type: none"> - Avrupa İklim Değişikliği Programı – II. Aşaması hazırlıkları - İş dünyası, yerel yöneticiler ve çevre STK'larını bir araya getiren Climate Group düşük karbon teknoloji ve süreçlerinin yaygınlaştırılması için çalışmaktadır.

Değerlendirme

İklim değişikliği gibi klasik bir çevre sorununun ötesinde, son derece geniş bir sosyo-ekonomik yelpazeye yayılan bir alanda gerek ulusal gerek uluslararası pek çok paydaşla iletişim ve işbirliği kaçınılmazdır. Gerek müzakerelerin gerek konu ile ilgili ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte atılan adımların artık sadece diplomat ya da bürokratlar tarafından değil, yerel yönetimler, iş dünyası, bilim çevreleri, çevre kuruluşları ve yerel toplulukların da katılımıyla yürütüldüğü göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü tartışmalara konu olan süreç, toplumun tüm kesimlerinin geleceğini doğrudan ilgilendirmektedir. Çözüm ise sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin, toplumun tüm bileşenleriyle eşgüdüm içerisinde hayata geçirilmesinde saklıdır.

Türkiye'nin 2004 yılından itibaren BMİDÇS'ye katılmasının ardından konu ile ilgili yürütülen ulusal ve uluslararası çalışmalarda belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Türk STK'ların BMİDÇS Sekreteryası'na doğrudan kayıt olmaları ve kendi ilgi alanlarına yönelik eşgüdüm komiteleri içerisinde yer almaları bu sürecin daha etkin ilerlemesinde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Bölgesel Çevre Merkezi (REC Türkiye) de, tarafsız kolaylaştırıcı rolü çerçevesin-

de, Türkiye'de çevre yönetiminde kamu-sivil toplum arasındaki yapıcı iletişim ve işbirliğini güçlendirmeye yönelik katkılarını, iklim değişikliği alanında da sergilemeye devam edecektir.

Kaynaklar

Avrupa Birliği Katılım Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü – II, AB-STK Diyalođu, REC Türkiye Yayınları Ankara, 2006.

Algan, N. ve Dünder, A.K. “Türkiye’nin Çevre Konusunda Verdiđi Sözler”, TÜBA Raporları:8, TÜBA, Ankara, 2003.

Arıkan Y., “BMİDÇS ve Kyoto Protokolü, metinler ve temel belgeler”, REC Türkiye, 2006.

Dodds, F. “How to Lobby at Intergovernmental Meetings”, Stakeholder Forum, Earthscan, London, 2004

Oberthür, S. et. al. “Participation of Non-Governmental Organisations in International Environmental Governance: Legal Basis and Practical Experience”, Ecologic, 2002.

Sürdürülebilir Kalkınma Ulusal Raporu, Çevre Bakanlığı ve UNDP, 2002.

UNFCCC, FCCC/SBI/2004/5, Promoting Effective Participation in the Convention Process Note by the Secretariat, 2004

Ekler

EK-I: BMİDÇS STK Katılım Rehberi

A. Katılım

1. Sözleşme'nin 7. Maddesi 6. paragrafı uyarınca, sadece STK'ların yetkilileri tarafından Sekretarya'ya isimleri bildirilenler Taraflar Konferansı toplantılarına kayıt olabilir ve tanıtım kartı alabilirler.
2. Kayıt sırasında teslim alınan tanıtım kartları her an görünür şekilde asılmalıdır.
3. Katılımcılar Birleşmiş Milletler yetkilileri ya da güvenlik görevlileri tarafından gerekli görülen durumlarda ve talep edilmesi halinde kimliklerini ispatlamaya hazırlıklı olmalıdırlar.
4. Genellikle temsilciler en az 18 yaşında olmalıdır. Daha genç temsilciler Sekretarya'nın kararı doğrultusunda katılabilirler.

B. Güvenlik

1. Taraflar Konferansı'na katılan STK Temsilcileri toplantı alanında bulunan tesislere giriş ve kullanım konusunda Birleşmiş Milletler yetkilileri ve güvenlik görevlilerinin uyarılarını dikkate almak ve bunlara uymak zorundadır.
2. Hiçbir katılımcı diğer bir katılımcıya zorbalık ya da tehditkâr şekilde davranamaz.
3. Toplantı alanında herhangi bir anda ya da herhangi bir bölgede katılımcıların dolaşım özgürlüğünü engellemek yasaktır.
4. Birleşmiş Milletler'in ya da üye ülkelerin

bayraklarına ya da resmi sembollerine karşı saygısız davranışlarda bulunmak yasaktır.

C. Toplantıları İzleme

1. Gözlemci konumundaki hükümet dışı kuruluşların toplantılara ve açık uçlu temas grubu çalışmalarına katılımı, Taraflar Konferansı İşleyiş Esasları 7. ve 30. maddede tanımlanmıştır. Buna göre, KAPALI olarak gerçekleştirilen toplantılara gözlemciler katılamamaktadır.

D. Bilgilendirme Malzemeleri

1. Toplantı salonlarında sadece Birleşmiş Milletler yetkilileri belge dağıtabilir.
2. Posterler sadece belirlenen yerlere ve önceden Sekretarya'dan izin alınmak kaydıyla asılabilir.
3. Görüşmecilerin ilgi alanlarına giren belgeler, belirlenen yerlerde ve mekanın kullanım genişliği gözönünde bulundurularak dağıtılır. Belgelerde sorumlu kuruluşun adının net olarak belirtilmesine dikkat edilmelidir.
4. Görüşmeciler için yararlı olabilecek diğer belgeler Sekretarya'nın görüşü alınarak uygun mekanlarda dağıtılabilir.
5. STK temsilcileri gösterilerini BMİDÇS mekanları dışında yapmaya özen göstermeli, bilgilendirme malzemelerinin dağıtımı sırasında diğer katılımcıların sosyal, kültürel, dini ya da diğer görüşlerine saygılı olmalı ve kişilere yönelik saldırılardan kaçınmalıdır.

EK-II: Yararlı İnternet Bağlantıları

Araştırma ve Bağımsız Kuruluşlar

<http://www.ringos.net/>

Avrupa Çevre Bürosu

<http://www.eeb.org/>

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi

http://www.eesc.europa.eu/index_en.asp

Avrupa Komisyonu Bölgeler Komitesi

<http://www.cor.europa.eu/en/index.htm>

Avrupa Komisyonu Sürdürülebilir
Kalkınma Ortakları

http://ec.europa.eu/sustainable/civil_society/index_en.htm

Avrupa Komisyonu Sürdürülebilir
Kalkınma Sayfası

http://ec.europa.eu/sustainable/welcome/index_en.htm

BM Sürdürülebilir Kalkınma Sayfası
Bölümü

<http://www.un.org/esa/sustdev/>

BMİDÇS Sekreteryası

www.unfccc.int

BMİDÇS Sekreteryası Gözlemci
Kuruluşlar

http://unfccc.int/parties_and_observers/items/2704.php

Küresel İklim Eylem Ağı

<http://www.climatenetwork.org/>

AB STK Diyalog Projesi

http://ec.europa.eu/environment/enlarg/ngodialogue_en.htm

AB STK Diyalog Projesi – REC

http://www.rec.org/REC/Publications/EC-NGO_Dialogue/Default.html

Fossil-of-the Day-Award – Günün Fosili
Ödülü

<http://www.fossil-of-the-day.org/>

İklim Değişikliği Performans İndeksi
(CCPI)

<http://www.germanwatch.org/>

MATCH

<http://www.match-info.net/>

The Climate Group

<http://www.theclimategroup.org/>

Türkiye'nin Tarım ve Çevre İttifakı

<http://www.abce.org.tr/>

UN ECOSOC – Ekonomik ve Sosyal
Konseyi

<http://www.un.org/docs/ecosoc/>

Yerel Yönetimler

<http://www.iclei.org/>

Bölgesel Çevre Merkezi (REC), 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Komisyonu ve Macaristan tarafından kurulmuş bağımsız uluslararası bir kuruluştur. Bugün, tarafsız ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak çalışan REC'in hukuki temeli, 28 ülkenin hükümetleri ve Avrupa Komisyonu tarafından imzalanmış bir "Şart"a dayanmaktadır.

REC, sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli alanlarında çalışarak, paydaşlara çevre politikaları, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, çevresel bilgi ve atık yönetimi gibi konularda etkin çözümler üretmeleri için destek vermektedir.

REC'in en yeni ülke ofisi 2004 yılında Türkiye'de resmi olarak faaliyete geçmiştir. REC'in misyonu ile uyumlu olarak, REC Türkiye'nin misyonu, kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), iş dünyası ve diğer çevresel paydaşlar arasında işbirliğini destekleyerek ve çevresel bilgi paylaşımıyla karar alma süreçlerine halkın katılımını sağlayarak Türkiye'nin çevre sorunlarını çözmesine yardımcı olmaktır. REC Türkiye, ortak sorunları çözmelerini sağlamak amacıyla bütün paydaşları bir araya getirerek bir katalizör görevi üstlenmekte ve çevre konularında etkin işbirliklerini teşvik etmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan mevcut mali yardım çerçevesinde ülke ofisinin genel amacı ise, Türkiye'nin çevre konusunda hukuki, kurumsal, teknik ve yatırım alanlarına yönelik kapasitesini güçlendirmek, böylelikle AB çevre müktesebatının etkili bir şekilde uygulanması sürecini hızlandırmaktır.